
EEN JONGE IMPRINT

Over verschijnselen waarnemen en verstaan

TEKST: JOLANDA VERSTEEGEN-BRUGGEMAN

De hand is het zichtbare
deel van de ziel

Auguste Rodin, *Main avec une figure féminine* (1914),
Courtesy National Gallery of Art, Washington

De kamer is halfdonker. In een couveuse ligt het jongetje dat 12 weken te vroeg werd geboren. 1.035 gram weegt hij en het was nog helemaal niet de bedoeling dat hij kwam: een onbegrepen vroeggeboorte. Omdat hij een moeizame start had, wordt zijn ademhaling ondersteund. Mijn eerste ontmoeting met hem en ik zie: een dun rood huidje, gesloten ogen en een verwrongen blik. Hij huilt, maar dat is niet hoorbaar door de beademingslangen. Ik open de deurtjes zo zachtjes als ik kan en begin tegen hem te praten; een voor hem vreemde stem. Dan haal ik even diep adem. Ik heb al voor veel vroeggeborenen gezorgd, ik weet hoe spannend het gaat worden de komende weken en hoe dun het levensdraadje voor hem is.

Ik laat het in mezelf toe, mijn trillende benen en ingehouden adem, het onbestemde gevoel in mijn onderbuik dat nooit een goed voorteken is. En ik reis even terug naar huis: waar ik mezelf als kind groot maakte en dacht dat ik alles alleen kon fixen. Waar ik verlangde naar troost als het spannend of pijnlijk was, maar in mijn kamertje de armen om mezelf heen sloeg. Ik heb helemaal te komen met wie ik ben als ik dit wezentje, dat nog zo verbonden is met de wereld voor geboorte waar hij rücksichtslos uit is weggeplukt, aanraak. Hij is nog voor spraak, bewustzijn en zien; één en al lichaamstaal.

In onze tastende ontmoeting ga ik voor en heet ik hem welkom op deze wereld. In de aanraking leg ik mijn nieuwsgierigheid naar deze kleine jongen naast mijn angst en hoop, licht en donker, mijn kunde en mijn lege handen. Een volle intentie tot troost van mens tot mens en hij kalmeert. Een eerste teken van wederkerigheid.

Wie stil is met de elfjes,
ziet een jonge glimlach
door het gegroefde, verlittekende leven heen
stoten...

Herman Cools

Toepassen van fenomenologische principes – eerste kennismaking

Hoe ik werkte met de allerjongsten, had alles te maken met mijn intuïtie en met de opleiding haptonomie/haptotherapie die ik volgde bij Ted Troost. Zelf was hij opgeleid door de grondlegger Frans Veldman die met zijn standaardwerk *De wetenschap van affectiviteit* een belangrijke boodschap in de wereld zette: hoe lichamelijk gevoel en gevoelsleven in wisselwerking zijn met elkaar. Haptonomie betekent de leer van het aanraken. Hier bracht ik aanstaande ouders in contact met hun baby in de buik, was ik gefascineerd door topsporters die dankzij haptonomie van hun blokkades werden verlost, zag ik hoe opgeslagen gevoelservaringen in het lichaam, gekoppeld aan trauma, loskwamen en waar aanraking helend is in het stervensproces.

Bij de eerste kennismaking wist ik: hier moet ik zijn. Ik was geraakt door de veilige setting die geboden werd met professionele afstand en nabijheid. Ik leerde kijken, voelen, tasten, interveniëren voorbij het zichtbare en ieder klein teken verstaan. Altijd vanuit het drieluik: jezelf, de ander en de ontmoeting.

De verschijnselen spreken – Phoenix en fenomenologie

En nu is er de prachtige reader *De verschijnselen spreken* die Phoenix als lesmateriaal heeft toegevoegd aan de vervolgopleidingen. In de reader lees je hoe fenomenologie het venster is waardoor we kijken en hoe je eigen lichaam instrument is.

Ik vind het heel waardevol en belangrijk dat wat we onze cursisten leren en laten ervaren bij Phoenix, gestoeld op het gedachtegoed van vele grote denkers die ons voorgingen en oude wijsheden die doorklinken. Dat heeft Wibe Veenbaas mooi gedaan. Morten Hjort en het team van trainers zetten dit voort, waarbij het ambacht van ontmoetingswerker steeds wordt aangescherpt: gedetailleerd, kwalitatief hoogwaardig, authentiek en met moderne toepassingen.

Zo is bij dit onderwerp Maurice Merleau Ponty een grote inspirator. Lichaamsbewustzijn en -gewaarzijn is het centrale thema in zijn studie en werk en hij stelt dat het lichaam een actieve rol speelt in hoe we de wereld ervaren. De mens met zijn velden van relaties en werelden achter zich. Merleau-Ponty maakt duidelijk dat ons lichaam de eerste bron van expressie is, een microkosmos die het veel grotere verhaal van onze existentie weergeeft. Als begeleider kun je de lichamelijke respons (bijvoorbeeld spanning, ademhaling, kou, trilling) bij jezelf en de ander gebruiken als richtingaanwijzer.

Virginia Satir, een invloedrijke psychotherapeute, heeft veel nagedacht over de kracht van imprints bij het jonge kind en hoe deze ervaringen zich tonen in ons gedrag als volwassene. Zij stelt dat vroege imprints worden gevormd door onze ervaringen EN de context waarin we opgroeien. Ook zij benadrukt het belang van het waarnemen van verschijnselen, hoe klein ook. Een stembuiging of ander timbre, versnelling of vertraging van tempo, blozen, wegstijgen. Lichamelijke signalen zijn indicatief voor wat nog ongeleerd en onverwerkt is. Zij moedigt begeleiders aan om samen met de cliënt op zoek te gaan naar de oorsprong van deze verschijnselen met behulp van verhalen en ervaringen, zodat er verbinding wordt gemaakt met het verleden en herstel kan plaatsvinden.

Dat laatste vertalen we in de reader naar *verschijnselen thuisbrengen* en *bekrachtigende ervaringen bieden*.

Verschijnselen thuisbrengen en bekrachtigende ervaringen bieden

Het te vroeg geboren jongetje heeft het niet gehaald. Zijn tweelingzus wel. In iedere volwassene zit zeker ook nog het kind. Wat we ervaren als baby, echoot in ons volwassen leven. Hoe het kind haat, verwaarlozing, afwijzing, pijn of liefde heeft ervaren kan zich later manifesteren in gedrag, lichaamshouding en taal. In de ontmoeting met een cliënt, als het gaat over vroege imprints, zijn er veel verschijnselen die kunnen spreken. Samen zoeken naar de pijn en het stokken van de levensenergie in relatie tot de ouders en grote gebeurtenissen verderop in het leven. Alert op de overdracht waarmee iemand zich meldt en je gewaar zijn van je eigen tegenoverdracht. Wat valt hier te leren voor ons allebei?

Ze komt mijn kamer binnen voor onze eerste afspraak: een tengere vrouw met donker krullend haar. Ze is te laat en dat zal een patroon blijken te zijn. Ze heeft niet zoveel met kloktijd, zegt ze.

Zittend op het puntje van haar stoel, met de handen om de zitting heen geslagen, klaar om weer te gaan, is de onrust volop aanwezig in haar en tussen ons. Ik voel onmiddellijk dat ik haar leuk vind, deze intelligente maar wat warrige vrouw. De vraag gaat over meer voelen. Letterlijk zegt ze dat ze in haar lijf wil landen.

Haar geschiedenis verhaalt over te vroeg geboren worden, bij de tweede sessie neemt ze een foto mee van zichzelf in het ziekenhuis en haar jonge moeder ernaast. Ingepakt in een steriele jas (omdat de medische wereld toen nog bang was dat ouders een extra infectierisico voor het kind vormden) en niet naar haar eerste kind kijkend. De couveusedeurtjes zijn dicht. De hechting is onvoldoende op gang gekomen en werd extra moeilijk, omdat haar Indonesische mama verschrikkelijk heimwee had naar haar thuisland en familie. Zij was met haar aandacht vaker daar dan hier.

In ons contact danst mijn cliënt steeds tussen aanwezig zijn en vertrekken: haar lijf bij mij maar zelf alweer vertrokken. De reis tussen hemel en aarde is haar safehouse. De schrik om volledig deel te nemen aan deze wereld zit in haar lijf en ziel. Ze is bang voor diepgaande contacten en boos op haar ouders en hoe de opvoeding verliep. Ik heb geleerd om als begeleider bij cliënten met deze karakterstructuur veel tijd te maken voor 'welkom'. Steeds weer, en het past me ook. En ik weet dat het leerlandschap gaat over de reis

naar binnen om daar houvast in haarzelf te vinden en de beweging van binnen naar buiten, om contact te maken met de ander. Mijn hart opent zich voor dit mensenkind en haar start van het leven.

Ze maakt de huiswerkopdrachten niet of raffelt ze af, ze vlucht meerdere keren mijn kamer uit als ik toch de temperatuur van ons contact langzaam probeer op te draaien. Mij met een diepe zucht en lichte wanhoop achterlatend. Maar ze komt steeds weer terug, want ik blijf: als je dan toch op de aarde bent, is veel kloktijd hebben met elkaar zo gek nog niet.

Als leidinggevende wist ik bekrachtigende ervaringen te bieden, net als in de één-op-één-coaching. Voor de groep staan als trainer is minder bekend terrein. Tegelijkertijd is het fantastisch om weer padvinder te zijn, leerling van het leven. Met ervaren trainers naast je. En zoals het in de reader staat: 'Het vraagt van jou om te luisteren met je lijf-en-wezen als klankkast en met je hart als zintuig van deelname.' Met die opdracht op weg gaan, dat durf ik wel. Raken, aanraken, tasten. Verschijnselen waarnemen, verstaan en thuisbrengen, wat een prachtige taak! 🐾

Jolanda Versteegen-Bruggeman (1964) is sinds een paar maanden adjunct-directeur bedrijfsvoering van Phoenix Opleidingen. Jolanda heeft haar wortels in de zorg en wijdde haar werkzame leven aan het 'kraamkamer-zijn' – letterlijk in de zorg rondom geboorte en (gebrek aan) hechting en figuurlijk in het begeleiden van mensen en organisaties in hun ontwikkelingsprocessen. Naast haar rol in het leiderschapsteam, kun je haar ook tegenkomen in de opleiding *De tekens verstaan, Professionele Begeleiding van Organisaties* en in de driejarige opleiding.